

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2023-2-046 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 24-31/721-304
Karar Tarihi : 25.07.2024

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Birol KÜLE
Üyeler : Ahmet ALGAN (İkinci Başkan), Şükran KODALAK,
Hasan Hüseyin ÜNLÜ, Ayşe ERGEZEN, Cengiz ÇOLAK,
Berat UZUN

B. RAPORTÖRLER : Osman Tan ÇATALCALI, Muhammed Salih TÜRK,
Mücahit CEYLAN

**C. BAŞVURUDA
BULUNAN** : -Resen

**D. İNCELENEN :
TARAFLAR**

- Akça Kardeşler Tarım Ürünleri ve Taş. Ltd. Şti.
Orta Mah. Stadyum Cad. No:25 Çarşamba/Samsun
- Akgül Zahire Gıda İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Pazar Mah. Bahtiyar Sok. No:12 19 Mayıs/Samsun
- HMZ Fındık Otomotiv İthalat İhracat San. ve Tic. Ltd. Şti.
Orta Mah. Stadyum Cad. No:23/A Çarşamba/Samsun
- Mahmut Tufan KARAÇUHA
Çay Mah. Kocaman Cad. No:21 Terme/Samsun
- İbrahim KÖSE
Pazar Mah. Özbek Sok. No:12/Z1 19 Mayıs/Samsun
- Yalçın Tarım Ürünleri Tic. ve San. Ltd. Şti.
Çay Mah. Ünye Cad. No:36 Terme/Samsun
- Yaralı Tarım Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Orta Mah. Çakmakçılar Cad. No:46/A Çarşamba/Samsun

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Samsun ilinde fındık alımı ve satımı ile iştigal eden teşebbüslerin aralarında anlaşarak fındık alım fiyatlarını belirlemek suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiası.
- (2) **F. DOSYA EVRELERİ:** Rekabet Kurulunun (Kurul) 14.09.2023 tarihli ve 23-43/835-M sayılı kararı uyarınca Samsun ilinde fındık alımı ve satımı ile iştigal eden teşebbüslerin aralarında anlaşarak fındık alım fiyatını belirlemek suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun)'un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiası ile ilgili olarak aynı Kanun'un 40. maddesi uyarınca resen önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- (3) Konuya ilişkin olarak hazırlanan 19.07.2024 tarih ve 2023-2-046/ÖA sayılı Önaraştırma Raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (4) **G. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda özetle, başvuru konusu iddia ile ilgili olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek bulunmadığı ifade edilmiştir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. İncelenen Teşebbüsler Hakkında Bilgi

H.1.1. Akça Kardeşler Tarım Ürünleri ve Taş. Ltd. Şti. (AKÇA KARDEŞLER)

- (5) 2007 yılında kurulmuş olan AKÇA KARDEŞLER, kabuklu fındık alımı ve satımı alanlarında faaliyet göstermektedir. Hissedarlık yapısı Erol AKÇA (%(.....)), Erdal AKÇA (%(.....)) şeklindedir tarafından yönetilmektedir.

H.1.2. Akgül Zahire Gıda İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. (AKGÜL ZAHİRE)

- (6) 2015 yılında Ahmet AKGÜL tarafından kurulmuş olan AKGÜL ZAHİRE, kabuklu fındık ile yem alımı ve satımı alanlarında faaliyet göstermektedir. Ahmet AKGÜL tarafından yönetilmektedir.

H.1.3. HMZ Fındık Otomotiv İthalat İhracat San. ve Tic. Ltd. Şti. (HMZ FINDIK)

- (7) 2022 yılında kurulmuş olan HMZ FINDIK; kabuklu fındık, Antep fıstığı, yer fıstığı ve ceviz alımı ve satımı alanlarında faaliyet göstermektedir. Hamza ÇAKIR tarafından yönetilmektedir.

H.1.4. Mahmut Tufan KARAÇUHA (TUFAN FINDIK)

- (8) 2003 yılında Mahmut Tufan KARAÇUHA tarafından kurulmuş olan TUFAN FINDIK; kabuklu fındık, Antep fıstığı, yer fıstığı, ceviz ve tahıl (buğday, arpa, çavdar vb.) alımı ve satımı alanlarında faaliyet gösteren bir şahıs şirkettir.

H.1.5. İbrahim KÖSE (KÖSEOĞLU TİCARET)

- (9) 2022 yılında İbrahim KÖSE tarafından kurulmuş olan KÖSEOĞLU TİCARET kabuklu fındık alımı ve satımı alanlarında faaliyet gösteren bir şahıs şirkettir.

H.1.6. Yalçın Tarım Ürünleri Tic. ve San. Ltd. Şti. (YALÇIN TARIM)

- (10) 2002 yılında Yalçın KUYU ve Fatih KUYU tarafından kurulmuş olan YALÇIN TARIM, kabuklu fındık alımı ve satımı alanlarında faaliyet göstermektedir. Hissedarlık yapısı Yalçın KUYU (%(.....)), Fatih KUYU (%(.....)) şeklindedir.

H.1.7. Yaralı Tarım Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti. (YARALI TARIM)

- (11) 1983 yılında Murat YARALI tarafından kurulmuş olan YARALI TARIM, tahıl ürünleri (buğday, arpa, çavdar vb.) ve kabuklu fındık alımı ve satımı alanlarında faaliyet göstermektedir. Murat YARALI tarafından yönetilmektedir.

H.2. İlgili Pazar

H.2.1. Sektöre İlişkin Genel Bilgiler

- (12) Fındık, ceviz ve bademden sonra dünyada yetiştiriciliği en yaygın yapılan sert kabuklu meyve konumundadır. Türkiye’de üretimi yapılan sert kabuklu meyveler fındık, ceviz, Antep fıstığı ve bademdir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Şili, Çin, İran, Yunanistan, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan’da yetiştirilmektedir¹. Türkiye, dünyanın en önemli fındık üretici ülkesi olup 2019-2021 yılları arasındaki toplam dünya fındık üretiminin yaklaşık %65’i ülkemizde gerçekleştirilmiştir.

¹ ÖMÜR Ö.M. (2023), “Türkiye’de Fındığın Önemi ve Fındığa Yapılan Alan Bazlı Gelir Desteğinin Rekolte ve Üretim Alanı ile İlişkisi: Seçilmiş İller Kapsamında Panel Veri Analizi”, Karadeniz Araştırmaları, Araştırma Makalesi, s.310

H.2.1.1. Dünya Fındık Üretimi

- (13) Aşağıdaki tabloda 2016-2020 döneminde fındık yetiştiricisi ülkelerin dünya fındık üretiminde sahip oldukları paylar gösterilmektedir.

Tablo 1- Fındık Üreticisi Ülkelerin Dünya Fındık Üretimindeki Payları (Kabuklu) (%)

Yıl	Türkiye	İtalya	ABD	Azerbaycan	Gürcistan	İspanya	Fransa
2016	56,5	16,2	5,4	4,6	4,0	1,3	1,7
2017	67,4	13,1	2,9	4,5	2,1	1,0	1,1
2018	59,0	15,2	5,3	6,0	2,0	0,9	1,8
2019	69,0	8,8	4,0	4,8	2,1	1,1	1,0
2020	62,0	13,1	6,0	4,6	3,1	0,5	0,9

Kaynak: Gıda ve Tarım Örgütü (*Food and Agriculture Organization - FAO*) (2022)²

- (14) Tablodan görüldüğü üzere, 2016-2020 yılları arasında Türkiye'nin dünya fındık üretimindeki payı %56-%69 aralığında seyretmektedir. Türkiye'nin dünya piyasasındaki önemli konumu, coğrafi etmenlerle yakından alakalıdır. Fındığın iyi bir gelişim göstermesi ve bol ürün vermesi için nemli ve ılıman iklim bölgelerinde yetişmesi gerekmektedir. Karadeniz kıyı bölgesi ise fındık yetiştiriciliği bakımından en uygun iklim özelliklerine sahiptir³.

H.2.1.2. Türkiye'de Fındık Üretimi

- (15) Türkiye'de fındık yetiştiriciliği ilk olarak Doğu Karadeniz Bölgesi'nde başlamış, 1964 yılından sonra ise önce Batı Karadeniz Bölgesi'nin verimli taban arazilerine, daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır⁴. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne göre Türkiye'de 43 ilde yaklaşık 735.000 hektar alanda 400.000'in üzerinde üretici tarafından fındık yetiştiriciliği yapılırsa da ticari olarak üretimin tamamına yakını Artvin, Bartın, Bolu, Düzce, Giresun, Gümüşhane, Kastamonu, Kocaeli, Ordu, Rize, Sakarya, Samsun, Sinop, Tokat ve Zonguldak illerinde gerçekleştirilmektedir⁵.
- (16) Fındık dikim alanları Bakanlar Kurulunun aldığı 2001/3267 sayılı "Fındık Alanlarının Tespitine Dair Karar" ve 2009/15531 sayılı "Fındık Alanlarının Tespitine Dair Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar" ile belirlenmiştir. Bu kapsamda, belirlenen iller ve ilçeler dışındaki illerin ve ilçelerin tamamı ile daha önce tespit edilen illerde ve ilçelerde birinci ve ikinci sınıf tarım arazilerinde, %6'dan daha az eğimli üçüncü sınıf tarım arazilerinde fındık bahçesi tesis edilmesine ve fındık bahçelerinin yenilenmesine izin verilmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Değişiklik ile 750 metre rakımın üzerindeki tarım arazileri için getirilen sınırlandırma kaldırılmıştır. 2011/1424 ve 2014/7253 sayılı Bakanlar Kurulu Kararları ile ise bazı iller ve bu illere bağlı ilçeler fındık üretimine izin verilen alanlara dâhil edilmiştir⁶.

² İlgili tablo, ÖMÜR Ö.M. (2023), "Türkiye'de Fındığın Önemi ve Fındığa Yapılan Alan Bazlı Gelir Desteğinin Rekolte ve Üretim Alanı ile İlişkisi: Seçilmiş İller Kapsamında Panel Veri Analizi", Karadeniz Araştırmaları, Araştırma Makalesi, s.312'den alınmıştır.

³ Kurum'un 24.05.2018 tarihli Fındık Sektör Araştırması Raporu (Fındık Sektör Araştırması Raporu), s.14

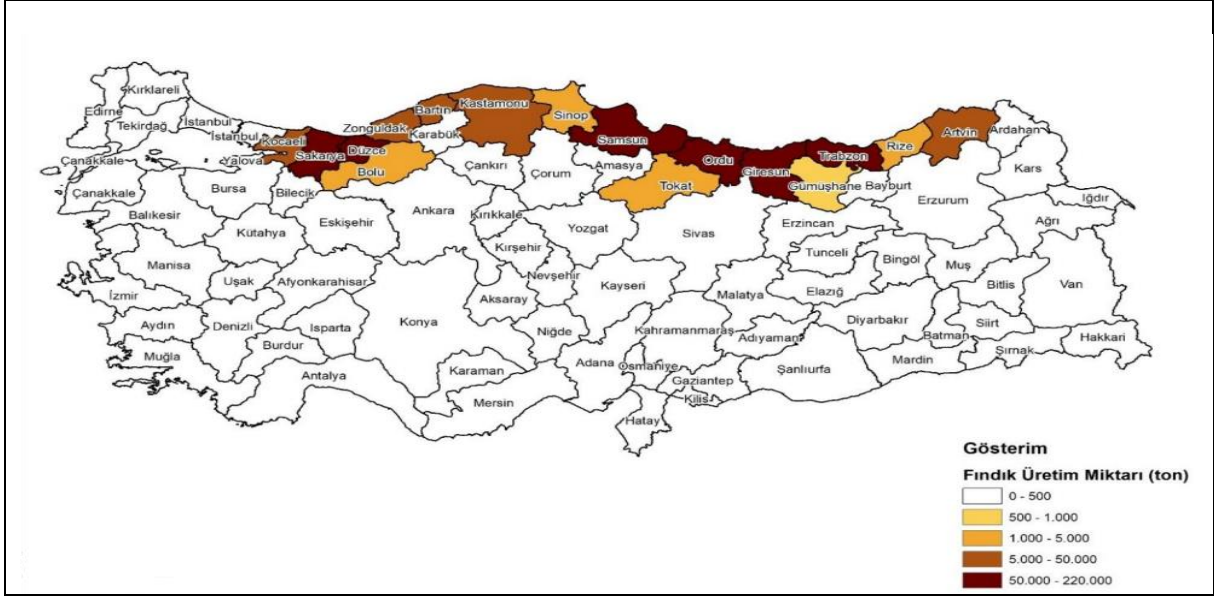
⁴ ÖZTÜRK D., ARICI Y.K. (2017), "Fındık İşletmelerinin Üretim ve Pazarlama Sorunlarının Analizi: Samsun İli Örneği", Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, s.32

⁵ T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Fındık Ürün Raporu (2022), s.1

⁶ UÇAR Ö. (2014), "Türkiye Fındık İhracat Talebi", Yüksek Lisans Tezi, s.54

- (17) Sonuç itibarıyla ülkemizde 16 ilde ve 124 ilçede bulunan fındık üretim alanları lisanslı alan olarak belirlenmiştir. Aşağıdaki şekilde, lisanslı fındık üretimi yapılan iller koyu renkli olarak harita üzerinde gösterilmektedir⁷.

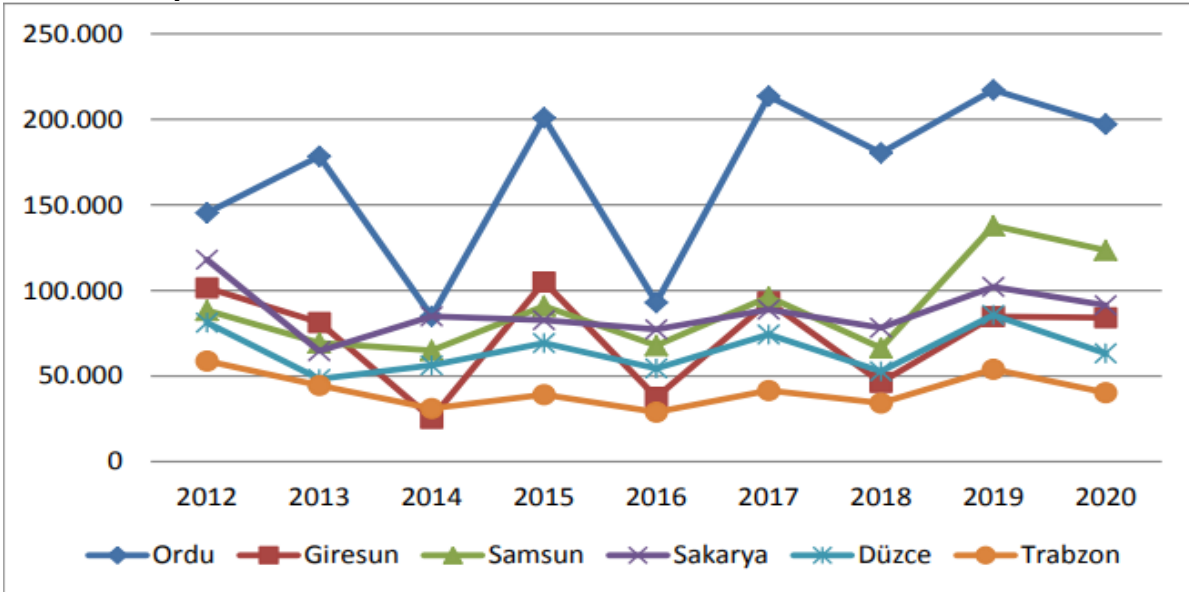
Şekil 1- Türkiye’de Lisanslı Fındık Üretimi Yapılan Yerler

Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Fındık Değerlendirme Raporu, s.7

- (18) Aşağıdaki grafikte 2012-2020 döneminde ülkemizdeki fındık üretiminde en yüksek paya sahip altı ilin yıllık fındık üretim miktarlarına yer verilmektedir.

Grafik 1- Türkiye’de İllere Göre Fındık Üretim Miktarı

Kaynak: ÖMÜR Ö.M. (2023), “Türkiye’de Fındığın Önemi ve Fındığa Yapılan Alan Bazlı Gelir Desteğinin Rekolte ve Üretim Alanı ile İlişkisi: Seçilmiş İller Kapsamında Panel Veri Analizi”

- (19) Grafikten görüldüğü üzere, ilgili dönem boyunca en yüksek miktarda fındık üretimi Ordu ilinde gerçekleşirken 2019 ve 2020 yılında Samsun ikinci sırada yer almıştır. Aşağıdaki tabloda 2021, 2022 ve 2023 yılları için Samsun ili özelinde faaliyet gösteren kayıtlı

⁷ BİÇER A. (2022), “Hazel Nut Growing in Turkey, Problems and Solution Suggestions”, *International Journal of Architecture and Engineering*, s.6

tüccar sayısına ve bu yıllarda gerçekleşen kabuklu fındık alım miktarına ve tutarına ilişkin veriler yer almaktadır.

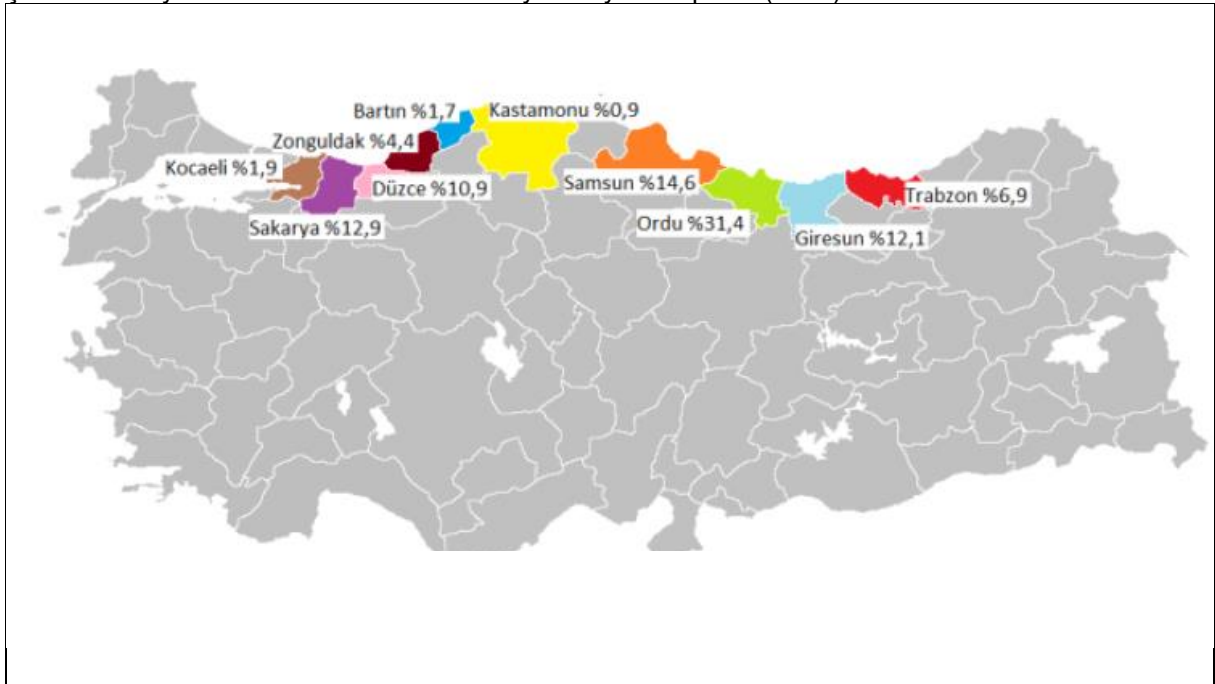
Tablo 2- Samsun İli Kabuklu Fındık Verileri

Yıllar	Samsun İlinde Ticaret Borsasına Kayıtlı Tüccar Sayısı ⁸	Samsun İlinde Gerçekleşen Kabuklu Fındık Alım Miktarı (kg)	Samsun İlinde Gerçekleşen Kabuklu Fındık Alım Tutarı (TL)
2021	252	78.184.663,00	2.907.840.471,29
2022	263	175.587.194,75	3.505.654.485,45
2023	274	40.345.358,00	4.723.076.656,36

Kaynak: Cevabi Yazı

- (20) Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde Samsun ilinde 2021 yılında 78.184.663,00 kg, 2022 yılında 175.587.194,75 kg ve 2023 yılında ise 40.345.358,00 kg alım miktarının gerçekleştiği görülmektedir.
- (21) Türkiye'deki fındık üretimini doğru değerlendirebilmek adına bir diğer önemli konu da il bazında üretilen fındık miktarıdır. Aşağıdaki şekilde Türkiye'de fındık üretiminde en büyük paya sahip iller ve bu illerin toplam fındık üretimindeki payları yer almaktadır.

Şekil 2- Türkiye'de Fındık Üretiminde En Büyük Paya Sahip İller (2022)

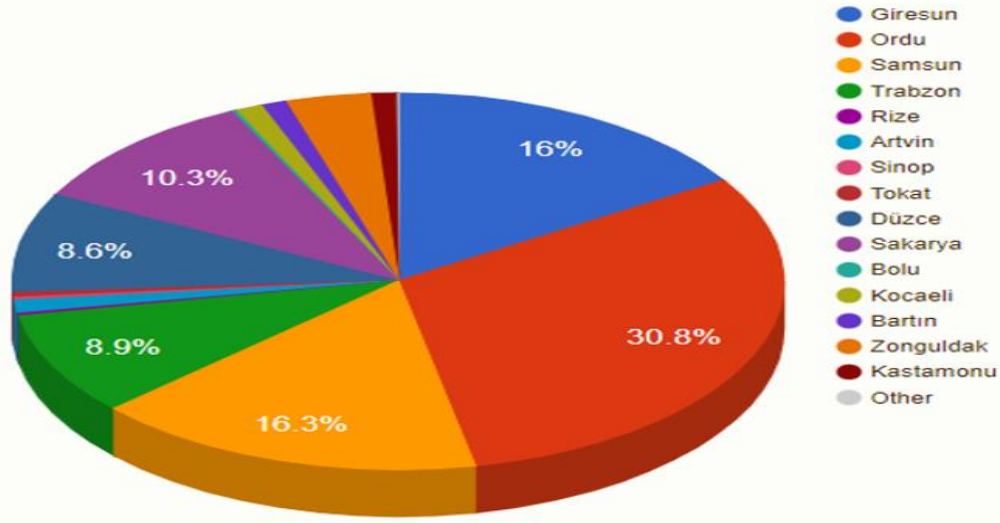

Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Raporu (Haziran 2023)

- (22) Yukarıdaki haritadan görüleceği gibi Ordu, Samsun, Sakarya, Giresun, Düzce ve Trabzon illerinin 2022 yılı fındık üretiminde sahip oldukları pay sırası ile %31,4, %14,6, %12,9, %12,1, %10,9, ve %6,9 olarak gerçekleşmiştir.
- (23) Türkiye fındık üretimi, iller bazında incelenirken ülkemizdeki fındık üretim alanlarının iller bazındaki dağılımı da önem arz etmektedir. Aşağıdaki grafikte 2022 yılı itibarıyla Türkiye'de iller bazında fındık üretim alanlarının dağılımı yer almaktadır:

⁸ Faaliyet alanı "Fındık, Antep fıstığı, yer fıstığı ve ceviz toptan ticareti (kavrulmuş olanlar hariç)" olarak geçen teşebbüsler baz alınmıştır.

Grafik 2- Türkiye’de Fındık Üretim Alanları (2022)

Kaynak: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Fındık Raporu (Temmuz 2022)

- (24) Yukarıdaki grafikten görüleceği üzere 2022 yılı itibarıyla Türkiye’de yer alan toplam fındık üretim alanları bakımından %30,8 payla Ordu birinci, %16,3 payla Samsun ikinci ve %16 payla Giresun üçüncü sırada yer almaktadır. Fındığa ilişkin değerlendirilmesi gereken bir diğer konu da üretim verimliliğidir. Fındığın yetiştirilmesine uygun olan ekolojisi nedeniyle kaliteli fındık üretimi yapılan ülkemizde verim, diğer üretici ülkelere kıyasla düşüktür. Aşağıdaki tabloda 2018-2021 dönemi için Türkiye’de bazı illerin ortalama fındık verimlilikleri (kg/da) yer almaktadır:⁹

Tablo 3- Türkiye’de İl Bazında Ortalama Fındık Verimliliği (kg/da)

İller/Yıllar	2018	2019	2020	2021
Türkiye	71	106	91	93
Bartın	50	98	94	94
Düzce	83	136	91	120
Giresun	40	72	71	73
Kastamonu	74	96	117	90
Kocaeli	157	164	171	145
Ordu	79	96	87	100
Sakarya	107	137	122	200
Samsun	58	118	106	121
Trabzon	52	82	61	71
Zonguldak	77	175	89	67

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) (2021), s.3¹⁰

- (25) Tablodan görüldüğü üzere, üretilen fındık miktarının (kg) üretim alanına (da) bölünmesiyle hesaplanan fındık verimi bakımından ülkemizde fındık üretimi yapılan iller karşılaştırılacak olursa, 2021 yılında Sakarya 200 kg/da ile fındık verimi en yüksek il durumundadır. Samsun’da ise incelenen dört yıllık dönemin üç yılında Türkiye ortalama veriminden genel olarak yüksek verimle üretim yapıldığı anlaşılmaktadır.

⁹ Türkiye’de illerin fındık verimi verisi ÖMÜR Ö.M. (2023), “Türkiye’de Fındığın Önemi ve Fındığa Yapılan Alan Bazlı Gelir Desteğinin Rekolte ve Üretim Alanı ile İlişkisi: Seçilmiş İller Kapsamında Panel Veri Analizi”, Karadeniz Araştırmaları, Araştırma Makalesi, s.315’ten elde edilmiştir.

¹⁰ 2021 yılı verimi raportörlerce hesaplanmıştır.

H.2.1.3 Türkiye’de ve Dünyada Fındık Tüketimi

- (26) Uluslararası ticarete önemli oranda konu olan fındığın dünyadaki talep yapısını anlamak üzere ülkemizdeki ve dünyadaki tüketim miktarlarını incelemek önem arz etmektedir. Aşağıdaki tabloda 2017-2021 döneminde Türkiye’deki ve dünyadaki fındık tüketim miktarları yer almaktadır.

Tablo 4- Türkiye’de ve Dünyada Fındık Tüketimi (Kabuklu)

Yıllar	Türkiye (ton)	Dünya (ton)	Türkiye’nin Payı (%)
2017	67.382	466.594	14,44
2018	28.687	521.192	5,50
2019	73.990	521.232	14,20
2020	36.795	496.300	7,41
2021	50.875	549.429	9,26

Kaynak: Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyve Konseyi (*International Nut and Dried Fruit Council-INC*¹¹) 2022-2023 İstatistik Raporu

- (27) Dünyadaki fındık tüketimi, 2020 yılında 496.300 ton olarak gerçekleşirken, 2021 yılına gelindiğinde küresel fındık tüketimi yaklaşık %11 artarak 549.429 tona ulaşmıştır. Türkiye fındık tüketimi ise 2020 yılında 36.795 ton olarak gerçekleşirken, 2021 yılında dünyadaki toplam tüketim artış oranının oldukça üzerinde bir şekilde yaklaşık %38 oranında artmış ve 50.875 ton olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Türkiye’nin dünya fındık tüketimindeki payı 2021 yılında yaklaşık %9 seviyesindedir¹².
- (28) T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Fındık Ürün Raporu (2023)’na¹³ göre dünyada fındık tüketiminin büyük bir kısmı Avrupa Birliği ülkeleri ve diğer Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Dünya fındık tüketiminin ülkeler bazındaki dağılımına bakıldığında ilk sırada Almanya yer alırken, ikinci sırada İtalya’nın, üçüncü sırada ise Türkiye’nin bulunduğu görülmektedir.
- (29) Dünyada tüketilen fındığın %70’i çikolata sanayinde, %20’si pastane ve bisküvi mamullerinde, %10’u ise kuruyemiş ve yağ sanayilerinde ham madde olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde tüketilen fındığın ise %85’i çikolata ve şekerleme sanayiinde ham madde olarak, %15’i ise pastane/fırıncılık ve kuruyemiş sektöründe kullanılmaktadır. Bu çerçevede fındık esasen, doğrudan tüketime konu olan bir tarım ürünüden ziyade bir sanayi girdisi niteliğindedir¹⁴.
- (30) Her ne kadar ülkemiz fındık tüketimi bakımından üçüncü sırada yer alsın ve dünya fındık tüketiminde %9 paya sahip olsa da ürettiği fındık miktarı dikkate alındığında, Türkiye’deki fındık tüketim miktarının üretim miktarının hayli gerisinde kaldığı görülmektedir.

H.2.1.4. Türkiye’de Fındık Alım Pazarının İşleyişine İlişkin Bilgiler

- (31) Türkiye’de fındık tedarik zinciri dört seviyeye ayrılmış durumdadır. Tedarik zincirinin ilk seviyesinde yaklaşık bir hektarlık alanlara bölünmüş bahçelerde fındık üretimi ile

¹¹ Fındık ve kurutulmuş meyvelerin sürdürülebilir büyümesini desteklediğini ve sektördeki büyümeyi teşvik etme hedefi olan projeleri finanse ederek tüm kuruyemiş ve kurutulmuş meyve endüstrisini ileri taşımayı hedeflediğini ifade eden INC, 80’den fazla ülkede 850’den fazla şirket ile iş birliği içerisinde çalışmakta olan uluslararası bir kuruluştur. (Erişim Tarihi: 08.07.2024)

¹² Tüketici nazarında Antep fıstığı, badem, ceviz ve kestane gibi fındığa ikame olabilecek ürünlerin bulunması, tüketimi artırmaya yönelik çalışmaların istenen seviyede olmaması, fındığın kullanım alanlarının yaygınlaştırılmaması, halkın alım gücünün düşüklüğü gibi birçok faktör ülkemizdeki fındık tüketimini olumsuz yönde etkilemektedir.

¹³<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/findik/Belgeler/F%C4%B1nd%C4%B1k%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporu%202023-376%20TEPGE.pdf>

¹⁴ Fındık Sektör Araştırması Raporu, s.14.

uğraşan 400.0000 civarında üretici bulunmaktadır. Türkiye’de tarımın bir genel özelliği olarak fındık üretimi yapılan alanlar da işletme tipi tarım arazileri olmayıp aile sahipliğindeki küçük arazilerdir. Oldukça fazla sayıda fındık üreticisi ise kooperatif tarzında kurumsal örgütlenme bakımından zayıf bir görünüm sergilemektedir. Fındık üretiminin en önemli aşaması olan fındık hasadı için uzmanlaşmış ve süreklilik arz eden bir iş gücü bulunmamaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalar fındık hasadında ihtiyaç duyulan iş gücünün yaklaşık yarısının mevsimlik iş gücü ile karşılandığını göstermektedir ve bu durum iş gücü maliyetini üreticiler bakımından en önemli maliyet kalemi haline getirmektedir.

- (32) Üreticiler ürettikleri fındıkları sektörde “manav” olarak adlandırılan tüccara satmaktadırlar. Tüccarın fındık üretiminde iki önemli fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bahçelerden fındıkları satın almak ve bu fındıkları zincirin bir sonraki seviyesinde yer alan kırıcı/ihracatçı firmalara satmaktır. Bu anlamda tüccar perakende düzeydeki fındık ticaretini toptan seviyeye taşımaktadır. Her ne kadar fındık için bir katma değer yaratmasa da tüccar, kırıcı/ihracatçı firmaların yerel temsilcileri olarak faaliyet göstermekte ve üreticiler ile kırıcılar/ihracatçılar arasındaki kredi pazarını tamamlamaktadır. Bir başka ifade ile tüccarın ikinci önemli fonksiyonu üreticiler bakımından krediye erişimin önemli bir kanalı olmasıdır.
- (33) Ayrıca tüccar, sektör bakımından, resmi olmayan kredi pazarında önemli bir rol oynamaktadır. Fındık hasadının başlamadığı veya hasadın kötü gittiği dönemlerde tüccar üreticilerin finansal ihtiyaçlarını karşılamakta ve bunun karşılığında üreticinin ürettiği fındık üzerinde münhasır alım hakkı elde etmektedir. Diğer bir deyişle, fındık üretiminde üretici ile tüccar arasında karşılıklı bir borç/kredi ilişkisi bulunmaktadır. Üretici, hasadını gerçekleştirdiği fındığı genellikle önceden tanıdığı bir tüccara, dilediği zaman nakde çevirebilme koşulu ile emanete verebilmektedir. Tüccar ise üreticinin dilediği zaman ihtiyaç duyduğu nakdi üreticiye temin etmekte ve karşılığında üretilen fındık üzerinden münhasır alım hakkı tesis etmektedir. Fındık piyasasında alivire veya emanet yöntemi olarak nitelendirilen ve oldukça yaygın biçimde kullanılan bu yöntem, henüz fındık hasadı başlamadan, fındık sezonunda yurt dışına yapılacak satışlar için taraflara sözleşme yapma imkânı tanımaktadır. Bir anlamda ilkel bir vadeli işlem/opsiyon sözleşmesini andıran söz konusu uygulama, bilgi asimetrisi ve çıkar çatışması gibi bazı nedenlerle fındık piyasasında şikâyete de konu olan bir uygulamadır.
- (34) Üretici ve alıcı tarafların çıkarları ve beklentileri farklılaşsa da emanet uygulamasının fındık piyasası bakımından önemli etkileri olduğu bir gerçektir. Her şeyden önce, yazılı bir sözleşmeye dayanmayan bu ilişkide taraflardan birinin yükümlülüğünü yerine getirmemesi veya yükümlülüğünü yerine getirmede acele düşmesi, zincirleme etkiler doğurma olasılığını barındırmaktadır. Tüccar bakımından risk, üreticinin yılın farklı dönemlerinde tüccardan temin ettiği krediyi ödeyecek hasadı elde edememesi veya sorumluluğunu yerine getirmekten kaçınmasıdır. Herhangi bir kontratın, kredi skorunun ya da kredi geçmişinin olmadığı bir ortamda tüccar bakımından bilgi edinme maliyeti de artacağından ölçek genellikle bireysel tanışıklığın olduğu alan ile sınırlı kalmaktadır.
- (35) Öte yandan tüccar da üreticilere karşı yükümlülüklerini yerine getirmek konusunda başarısız olabilir. Bazı hallerde üreticiler, nakit ihtiyaçları olmadığına ya da fiyat dalgalanmalarından ve spekülasyonlarından fayda sağlamak beklentisi ile ürünlerini nakde çevirmek istemeyebilir ya da tüccara emanete vermeyi tercih etmeyebilirler. Bu durum, tüccar bakımından ürün ve nakit dengesini bozma riski taşımaktadır. Dahası, üreticiler, yazılı sözleşmenin olmadığı bir ortamda sadece güvendiği ve tanıdığı tüccara mal vermek isteyeceklerinden tüccarın ürün bakımından açık pozisyona düşme riski

olabilmektedir. Bir yanda bu riskler ve finansal maliyetler varken, depolama süreleri de uzadıkça fındık küspeleri¹⁵ ağırlıklarını kaybetmeye başlamaktadır. Bu nedenle hem üreticiler hem de tüccar fındık küspelerini uzun süre depolamaktan kaçınmaktadır. Böylece piyasa, depolama maliyetleri üzerinde tasarruf sağladığı gibi depolama süreleri de kısalmaktadır. Emanete ürün verme konusunda üreticinin ve tüccarın farklı iktisadi güdeleri bulunmakta olup depolama maliyetlerinin zaman içinde artıyor olması, fındık piyasasının farklı oyuncular arasındaki bir borç zinciri üzerinde hareket etmesine yol açmakta ve bu durum her zaman piyasa riskini artırmaktadır.

- (36) Bu noktada değinilmesi gereken bir başka nokta, fındık rekoltesinin ne olacağı konusunda üreticiler ile tüccar arasında var olan bilgi asimetrisi problemdir. Fındık üreticileri yıllık mahsulün niceliği ve niteliği konusunda tüccara göre daha çok bilgiye sahip olduklarından üreticilerin bu bilgiyi daha fazla kredi için kullanmaları mümkündür. Bu riski azaltmak bakımından tüccarın ve genel olarak alıcıların da rekolte tahmini çalışmaları gerçekleştirmeleri hem işlem maliyetlerini artırmakta hem de rekolte tahmini konusunda çok başlılığa yol açmaktadır.
- (37) Halk arasında “fabrika” olarak adlandırılan ve fındık tedarik zincirinin üçüncü seviyesinde faaliyet gösteren kırıcılar ise fındıkları kabuklarından ayıran ve kabuksuz fındıkların boyutlarına ve kalitelerine göre ilk ayrımı gerçekleştiren teşebbüslerdir. Aynı zamanda ihracatçı da olan kırıcılar, tüccarın finansal olarak önemli destekçilerindedir.
- (38) Pazarın son seviyesinde yer alan ve toptan fındık ihracatı ve yurt içine toptan fındık satışı ile iştigal eden teşebbüsler ise genellikle kırıcıların gerçekleştirebileceklerinden daha karmaşık ayırım işlemlerini yapabilen ve fındıkları işlemek, örneğin kavurmak veya parçalamak için gerekli teknik bilgiye ve alt yapıya sahip olan görece daha büyük firmalardır. Türkiye’deki toplam fındık üretiminin yaklaşık %80’i ihraç edildiği için, bu seviyedeki teşebbüsler genellikle piyasada ihracatçı olarak da adlandırılabilir. Fındıklar tedarik zincirinin bu son halkasında, toptan olarak diğer tüccara, çikolata ve şekerleme sektöründeki büyük endüstriyel müşterilere ve daha küçük olan diğer çikolata ve şekerleme imalatçılara, fırınlara ve pastanelere satılmaktadır.
- (39) Kırıcıların ve ihracatçıların (ikisi birlikte alıcılar) tüccarı aradan çıkararak doğrudan üreticilere ulaşmaları ve fiyat teklif etmeleri her zaman mümkündür. Bununla birlikte, alıcıların tüccarla çalışmak istemelerinin başlıca iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki alıcıların doğrudan üreticilerle iş yapmalarının maliyetinin görece daha yüksek olmasıdır. Daha önce ifade edildiği üzere fındık üreticisinin tüm yıla yayılmış finansman ve ayrıca iş gücü ve depolama gibi ihtiyaçları bulunmaktadır. Her biri farklı ve uzak köylerden gelen tüm üreticilerin söz konusu ihtiyaçlarına cevap vermek alıcılar bakımından daha etkinsiz ve pahalı bir yöntem teşkil edebilecektir. Bu nedenle yerel ölçekte üreticilerle daha iyi ilişki kurabilecek olan tüccarla çalışmak, alıcılar bakımından daha rasyonel görünmektedir. İkinci olarak ise tüccar, alıcıların yerel temsilcileri/acenteleri gibi faaliyet göstermekte ve başta ürün rekoltesine ve kalitesine ilişkin bilgileri yerel düzeyde daha etkin biçimde ve düşük bir maliyet ile toplamaktadır.
- (40) Dolayısıyla manavların yerel düzeyde daha fazla bilgiye sahip olmaları ve çiftçiler ile daha kolay güven ilişkileri tesis edebilmelerinden kaynaklanan maliyet avantajları, alıcıların manavları aradan çıkararak doğrudan üreticiye erişme amaçlı davranışlarını sınırlamaktadır. Öte yandan üreticilerin tanıdıkları manavlar yerine alıcılarla doğrudan etkileşime geçmeleri için alıcıların fiyatlarında belirgin bir farklılığın ve üreticinin

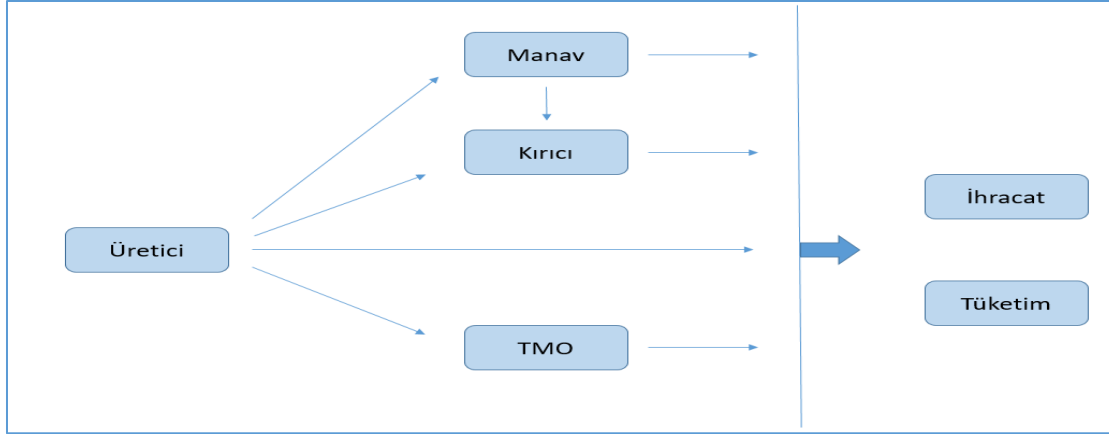
---

¹⁵ Fındık küspesi fındık tohumundan yağın alınmasıyla geriye kalan proteince zengin yem maddesini ifade etmektedir.

hasadında da önemli bir ölçüğün olması gerekmektedir. Bu gereklilik de alıcılar ile üreticiler arasındaki doğrudan ticareti sınırlamaktadır.

- (41) Bununla birlikte, Türkiye'deki fındık alım zincirinin yukarıda açıklanan yapısı çok katı değildir. Nitekim ihracatçılar fındıkları kırıcılardan veya manavlardan alabilmektedirler. Hatta ihracatçıların ürün miktarına bağlı olarak, üreticilerden de fındığı doğrudan satın alma imkânının söz konusu olmasına karşın, fındık alımındaki işlem maliyetlerinin artmaması için ürünlerin kırıcılar ya da manavlar aracılığıyla ihracatçılara ulaştırılması fındık alım piyasasının bir gerçeği olarak görülmektedir. Söz konusu durum aşağıda yer alan fındık tedarik sürecini özetleyen şekilden de görülmektedir.

Şekil 3- Fındık Tedarik Zinciri

Kaynak: Dosya Kapsamında Yapılan Görüşmeler ve Fındık Sektör Araştırması Raporu

- (42) Fındık tedarik zincirindeki yeri ve önemi bakımından değinilmesi gereken diğer bir konu da TMO'nun yaptığı alımlardır. Türkiye'de tarım sektöründe önemli bir etkiye sahip olan TMO, faaliyeti kapsamına dâhil olan tarımsal ürün piyasalarını düzenlemek suretiyle üreticiyi ve tüketiciyi muhafaza edecek birtakım önlemler almak ve faaliyet alanı içerisinde yer alan tarımsal ürünlerin oluşturduğu piyasalarda istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur.
- (43) TMO Bakanlar Kurulunun 2006/10865 sayılı kararıyla fındık alımı ile görevlendirilmiş, ancak TMO'nun bu görevi 2009/15202 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile sona erdirilmiştir. TMO, 02.10.2017 tarihli ve 2017/10902 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile alım için tekrar görevlendirilmiştir. Bu görevi çerçevesinde TMO, üreticiden doğrudan alım yapmakta ve özellikle yüksek sezonda¹⁶ arz fazlasını piyasadan toplamaktadır. Yüksek sezon sonrasındaki süreçte ise üreticiden aldığı fındıkları piyasaya sürerek ürünün sirkülasyonunu sağlamaktadır.
- (44) Fındık tedarik zincirinde yer alan bir diğer önemli aktör ise Ferrero International S.A.dır (FERRERO). FERRERO, bünyesinde dünya çapında 107 şirket ve 32 üretim tesisi bulundurmakta olup 170 ülkede doğrudan veya distribütörleri aracılığıyla satış gerçekleştirmektedir. FERRERO, dünya çapındaki en büyük üç çikolata üreticisinden biridir. "Nutella", "Kinder", "Tic Tac" ve "Ferrero Roche" FERRERO'nun en bilinen markalarındandır.
- (45) FERRERO bünyesindeki Ferrero Fındık İthalat İhracat ve Ticaret AŞ (FERRERO FINDIK); fındık alımı, işleme, satımı ve ihracatı alanında faaliyet göstermekte olup esas olarak, FERRERO'nun çikolata üretiminde kullanacağı fındığı tedarik etmektedir. FERRERO'nun aradığı standartların dışında kalan fındık ürünü türevleri ise sektörde

¹⁶ "Yüksek sezon" ifadesi ile yılın ağustos-aralık ayları arasındaki dönem kastedilmektedir.

faaliyet gösteren teşebbüsler tarafından işlenerek başta çikolata sanayinde faaliyet gösteren şirketler olmak üzere diğer müşterilere satılmaktadır. Kabuklu fındık, FERRERO FINDIK tarafından belirlenen kalite koşullarına ve randıman analizlerine uygun olarak manavlardan ve kırıcılardan/ihracatçılardan tedarik edilmekte olup FERRERO FINDIK tarafından üreticilerden doğrudan alım yapılmamaktadır. FERRERO FINDIK'ın iç fındık alımı ise sadece kırıcılardan/ihracatçılardan yapılmaktadır.¹⁷

H.2.2. İlgili Ürün Pazarı

- (46) Dosya kapsamında Samsun ilinde fındık alımı yapan ve manav/tüccar olarak adlandırılan teşebbüslerin üreticiden yaptıkları alımlarda fındık alım fiyatının belirlenmesi konusunda birlikte hareket edip etmedikleri incelenmektedir. Gerek geçmiş tarihli Kurul kararları gerekse önaraştırma kapsamında incelenen teşebbüslerin faaliyet alanları nedeniyle ilgili ürün pazarı “kabuklu fındık alım pazarı”¹⁸ olarak tanımlanmıştır.

H.2.3. İlgili Coğrafi Pazar

- (47) İlgili Pazar Kılavuzu'nda ifade edildiği gibi ilgili coğrafi pazar belirlenirken esas olarak, ilgili mal ve hizmetlerin özellikleri ile tüketici tercihleri bakımından giriş engellerinin, ilgili bölge ile komşu bölgeler arasında teşebbüslerin pazar payları veya mal ve hizmetlerin fiyatları bakımından hissedilir bir farklılığın olup olmadığı ve pazarlama ve satış şartlarının belirlenmiş bir bölgede veya bölgeler arasında önemli sayılabilecek ölçüde farklılık gösterip göstermediği gibi unsurlar dikkate alınır.
- (48) Dosya, Samsun ilinde fındık alımı ile iştigal eden teşebbüslerin fındık alım fiyatlarını birlikte belirleyip belirlemediğine ilişkindir. Yapılan incelemelerde fındık taşıma maliyetleri nedeniyle fındık alımlarının büyük ölçüde üretim yerine yakın yerlerde gerçekleştirildiği görülmüştür. Hakkında inceleme yapılan teşebbüsler, Samsun Ticaret Borsasına kayıtlı olan ve Samsun ilinde faaliyet gösteren teşebbüslerdir. Bu nedenle ilgili coğrafi pazarın “Samsun” olarak tanımlanmasının uygun olacağı değerlendirilmekle birlikte, İlgili Pazarın Tanımlanmasına İlişkin Kılavuz'un 20. paragrafında da yer verildiği üzere inceleme kapsamında ulaşılabilecek sonucu değiştirmeyecek olması nedeniyle kesin bir ilgili coğrafi pazarın tanımlanmasına gerek görülmemiştir.

H.3. Değerlendirme

- (49) 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında; “*Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.*” hükmü yer almaktadır.
- (50) Rekabet hukuku, piyasada oluşan sonuca değil teşebbüslerin bu sonucun oluşmasına neden olan sürece dâhil olmalarına müdahaleyi öngörmekte, bu bağlamda “anlaşma/uyumlu eylem” kavramı rekabet hukukunda firma davranışları doğrultusunda ortaya çıkan sonucu değil, firmaların bu sonuca yönelik dâhil olduğu bir süreci tanımlamaktadır. Rekabet hukuku müdahalesi ancak, teşebbüslerin kararlarının

¹⁷ Ayrıca, Kurulun 03.11.2022 tarihli ve 22-50/734-M sayılı kararı ile FERRERO FINDIK tarafından 4054 sayılı Kanun'un ihlal edilip edilmediğinin tespiti amacıyla açılan soruşturma kapsamında FERRERO FINDIK tarafından taahhüt başvurusunda bulunulmuş, Kurulun 07.03.2024 tarihli toplantısında FERRERO FINDIK tarafından sunulan taahhütlerin kabulüne 24-12/213-87 sayı ile karar verilmiştir.

¹⁸ Gerekçeli kararın devamında “*kabuklu fındık*” ifadesi yerinde sadece “*fındık*” ifadesi kullanılacaktır.

bağımsız karar alma mekanizmaları sonucunda değil, rakip teşebbüslerle birliktelik sonucunda şekillenmesi halinde, yani teşebbüslerin anlaşma/uyumlu eyleme taraf olmaları halinde söz konusu olmaktadır. Bu çerçevede rekabet hukukunun mevcut yasal çerçeve dâhilinde anlaşma/uyumlu eylem kavramını işlevsel kılmada “iletişim” unsuruna dayandığı görülmektedir. Yerleşik uygulamada rekabet hukukunun müdahale edebileceği, diğer bir ifadeyle dava edilebilir nitelikte, bir rekabet karşıtı uzlaşmanın varlığı, ancak firmalar arasında bu sonuca yönelik doğrudan veya dolaylı bir iletişim bulunuyorsa söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla anlaşmanın/uyumlu eylemin dayanağını doğrudan veya dolaylı iletişim oluşturmaktadır.

- (51) Rekabet hukuku kapsamında anlaşma olarak nitelendirilebilecek bir ihlalden söz edebilmek için teşebbüslerin ortak bir amaca veya sonuca yönelik niyetlerinin örtüştüğünü, bu amaca yönelik bağlılığın bilinçli olduğunu göstermek gerekmektedir. Bu bağlamda bir ihlalden bahsedebilmek için, öncelikle bu ihlalin taraflarını, kapsamını ortaya koyabilecek nitelikteki delillere ihtiyaç duyulmaktadır¹⁹.
- (52) Öncelikle araştırma kapsamındaki iddianın doğruluğunu araştırmak üzere Samsun ilinde fındık alımının ve satımının en çok gerçekleştirildiği Çarşamba, Terme ve 19 Mayıs ilçelerinde faaliyet gösteren teşebbüsler arasında AKÇA KARDEŞLER’de, AKGÜL ZAHİRE’de, HMZ FINDIK’ta, KÖSEOĞLU TİCARET’te, TUFAN FINDIK’da, YALÇIN TARIM’da ve YARALI TARIM’da yerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir. Öncelikle araştırma kapsamında incelenen teşebbüslerin Samsun’da gerçekleştirilen fındık alım miktarındaki paylarına aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 5- İncelenen Teşebbüslerin Toplam Fındık Alım Miktarının Samsun İlindeki Toplam Fındık Alım Miktarı İçindeki Payı (kg/%)

Yıllar	Samsun İli Toplam Alım Miktarı ²⁰ (kg)	İncelenen Teşebbüslerin Toplam Alım Miktarı (kg)	İncelenen Teşebbüslerin İlindeki Toplam Fındık Alımlarındaki Payı (%)
2022	175.587.194,75	10.288.291,55	5,86
2023	40.345.358,00	11.251.684,50	27,89

Kaynak: Teşebbüslerden Gelen Cevabi Yazılar ve Raportör Hesaplamaları

- (53) Görüldüğü üzere öncelikle araştırma kapsamında incelenen teşebbüslerin toplam fındık alım miktarının Samsun’da gerçekleştirilen toplam fındık alım miktarına oranı 2022 yılında %5,86, 2023 yılında ise %27,89 olarak gerçekleşmiştir.
- (54) FERRERO FINDIK hakkında Kurulun 03.11.2022 tarihli ve 22-50/734-M sayılı kararı ile açılan soruşturma kapsamında gerçekleştirilen yerinde incelemelerde elde edilen belgelerde Trabzon ve Düzce illerinde fındık alımı ve satımı ile işigal eden teşebbüsler arasında fındık alım fiyatlarına yönelik istişarede bulunmak için WhatsApp grubu kurulduğuna yönelik belgelere ulaşılmış ve bu nedenle söz konusu illerde fındık alımı ve satımı ile işigal eden teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiştir. Alınan bu karar sonrasında, fındık üretiminin yoğun olarak gerçekleştiği Samsun ilinde fındık alımı ve satımı ile işigal eden teşebbüsler arasında da benzer bir WhatsApp grubu/iletişim olabileceği şüphesiyle mevcut dosyanın yapılmasına karar verilmiştir. Ancak gerçekleştirilen yerinde incelemelerde yukarıda yer verilen iddia ile ilgili olabilecek nitelikte herhangi bir belgeye veya bulguya rastlanmamıştır. Bu kapsamda, somut bir ihlal şablonunun oluşmasında kullanılabilecek ve delil niteliğinde olan herhangi bir bilgi veya belge mevcut dosya kapsamında yer almamaktadır.
- (55) Sonuç olarak, Samsun ilinde fındık alımı ve satımı ile işigal eden teşebbüslerin aralarında anlaşarak fındık alım fiyatlarını belirlemek suretiyle 4054 sayılı Kanun’un 4.

¹⁹ 26.10.2017 tarihli ve 17-35/562-245 sayılı Kurul kararı.

²⁰ İlgili veri Samsun ilinde Ticaret Borsasına kayıtlı teşebbüslerin toplam fındık alım miktarıdır.

maddesini ihlal ettikleri iddiası kapsamında, söz konusu teşebbüslerin 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiklerine dair şüphe uyandıran herhangi bir bulguya ulaşılamadığından, söz konusu teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

I. SONUÇ

- (56) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmamasına, gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.